

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม

ภายในโครงสร้างของความสัมพันธ์ของกัมพูชากับเวียดนามมีปัญหาต่าง ๆ มากมายอันเป็นผลมาจากการที่ประเทศทั้งสองตั้งอยู่ใกล้ชิดติดกัน และยังมี การติดต่อสัมพันธ์กันมาเป็นเวลานานที่สามารถสืบย้อนหลังไปได้เกือบหนึ่งพันปี ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีทั้ง เรื่องที่ตกค้างมาจากอดีตและ เรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วง เวลาที่เพิ่งจะผ่านมาไม่นานนัก แต่ก็มีลักษณะน่าสังเกตที่ปัญหาส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวพันกันอยู่ ซึ่งบางปัญหา ก็มีความสำคัญในตัวเองโดยลำพังอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อประกอบเข้าด้วยกันจึงส่งผลให้ ความขัดแย้งขยายตัว เป็นสงครามไคงกาย ปัญหาสำคัญ ๆ พอจะสรุปได้เป็น ๕ เรื่องด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๑. ความรู้สึกที่ไม่เป็นมิตรหรือความหวาดระแวงต่อกันระหว่างชาวเขมรกับชาวจีน
  ๒. ปัญหาชนกลุ่มน้อย
  ๓. ปัญหาเส้นเขตแดน
  ๔. แนวความคิดเรื่องสหพันธ์อินโดจีน
  ๕. อิทธิพลของจีนกับสหภาพโซเวียต
๑. ความรู้สึกที่ไม่เป็นมิตรหรือความหวาดระแวงต่อกันระหว่างชาวเขมรกับชาวจีน

ระยะเวลาส่วนใหญ่ในความสัมพันธ์ของกัมพูชากับเวียดนามเป็นเรื่องของการใช้กำลังอำนาจ เข้าบีบบังคับกดดันกัน ลักษณะธรรมชาติของสังคมสมัยโบราณก็คือ การขยายอำนาจออกไปครอบงำเพื่อนบ้านข้างเคียง แต่ลักษณะพิเศษสำหรับกรณี

กัมพูชากับเวียดนามดูเหมือนว่าจะเป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนชาติทั้งสอง กัมพูชาได้รับอิทธิพลอารยธรรมอินเดีย ในขณะที่เวียดนามได้รับอิทธิพลของอารยธรรมจีน ที่มีผลให้เป็นการพยายามขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมญวนเข้าไปใกล้วัฒนธรรมเขมร ซึ่งสังคมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมเขมรแข็งแกร่งอย่างสังคมเขมรไม่อาจยอมรับวัฒนธรรมอื่นได้ง่าย ๆ แม้วางจะใกล้ชิดกับวัฒนธรรมนั้นเป็นเวลานานก็ตาม ปัญหาสำหรับกัมพูชากับเวียดนามมิได้อยู่ที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่เวียดนามได้ใช้กำลังอำนาจที่เหนือกว่าบีบบังคับชาวเขมรให้ยอมรับวัฒนธรรมญวนอีกด้วย แทนที่จะค่อย ๆ เปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ชาวเขมรจึงรู้สึกหวาดกลัวชาวญวนตลอดมา และถือว่าเป็น "ศัตรูชั่วช้า (ของชาวเขมร) ตลอดกาล" การจะยกของชาวญวนในฐานะ "พี่น้อง" เกิดขึ้นน้อยครั้งมาก^๑

ฝรั่งเศสได้เข้าไปทำลายความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมของกัมพูชากับเวียดนาม โดยการเข้าไปครอบครองเสียทั้งสองฝ่าย ชาวญวนจึงไม่อาจขยายอำนาจในกัมพูชาได้อีก แต่ฝรั่งเศสก็ได้ดำเนินนโยบายการปกครองอินโดจีนในทางที่เพิ่มพูนความเกลียดชังชาวญวนในหมู่ชาวเขมรให้มากขึ้นไปอีก โดยการที่ฝรั่งเศสจ้างชาวญวนจำนวนมากเขาไปทำงานในองค์การรัฐบาลของกัมพูชาแทบทุกระดับ เนื่องจากฝรั่งเศสมีเจ้าหน้าที่และข้าราชการของตนเองไม่เพียงพอที่จะเขาทำการปกครองได้ทั้งหมดทุกระดับ และฝรั่งเศสยังไม่ต้องการที่จะให้การศึกษา หรือฝึกอบรมชาวเขมรให้ทำงานเหล่านี้ด้วย ฝรั่งเศสมีทัศนคติที่คัดค้านชาวญวนมากกว่าชนเผ่าอื่น ๆ ในอินโดจีน จึงได้มอบความไว้วางใจให้แก่ชาวญวน และทำให้ชาวญวนกลายเป็นตัวแทนอำนาจของฝรั่งเศสในการปกครองกัมพูชา ในปี ๒๔๔๐ (ค.ศ. ๑๙๐๗) มีชาวฝรั่งเศสที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐบาลเพียง ๔,๐๐๐ คน กับทหารอีกเพียง ๑๑,๐๐๐ คน เท่านั้นที่ประจำอยู่ในอินโดจีนทั้งหมด^๒ เจ้าหน้าที่ชาวญวนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ติดต่อกับชาวเขมรโดยตรงแทนฝรั่งเศส ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายของฝรั่งเศสจึงดูเสมือนหนึ่งเกิดจากชาวญวน โดยเฉพาะในการปราบจลาจลในกัมพูชาระหว่างปี

^๑ Pike, Vietnam-Cambodia Conflict, pp.2-3.

^๒ Gordon, "Cambodia and Her Neighbours," p.47.

๒๔๒๔-๒๔๒๕ (ค.ศ. ๑๘๘๕-๑๘๘๖) ที่ฝรั่งเศสใช้ทหารญวนเป็นกำลังสำคัญ สร้างความแค้นเคืองใจแก่ชาวเขมรมาก เพราะเห็นว่าทางก็ถูกฝรั่งเศสกดขี่ แต่ชาวญวนกลับช่วยฝรั่งเศสปราบปรามชาวเขมรที่ต่อต้านการต่อต้านฝรั่งเศส

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของฝรั่งเศส คือ เรื่องจำนวนชาวญวนในกัมพูชา จากการที่ฝรั่งเศสจ้างชาวญวนเป็นเจ้าหน้าที่ในองค์กรรัฐบาลของกัมพูชา จึงมีชาวญวนจำนวนมากอพยพเข้าไปอยู่ตามเมืองต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะเมืองสำคัญ ๆ ก็จะมีจำนวนมาก นอกจากนั้น ฝรั่งเศสยังอพยพชาวญวนเข้าไปประกอบอาชีพอื่น ๆ อีกด้วย เพราะฝรั่งเศสขึ้นชื่อในความกระตือรือร้นในการทำงานของชาวญวน ก็กิจการสวนยางของฝรั่งเศสบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชานิยมจ้างชาวญวนเขาทำงานมากกว่าชาวเขมรที่ฝรั่งเศสเห็นว่า "เกียจคร้าน" มีดินแดนกัมพูชาหลายแห่งที่ฝรั่งเศสอพยพชาวญวนเข้าไปตั้งหลักแหล่ง เป็นจำนวนมาก ๆ แล้วก็นำเขาเป็นส่วนหนึ่งของโคชินจีนไป เช่น บริเวณตะวันตกของลุ่มแม่น้ำโขงแถบใกล้ชายฝั่งทะเล หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

เมื่อฝรั่งเศสถอนตัวออกไปจากกัมพูชา ชาวญวนจำนวนมากจึงตกค้างอยู่ในกัมพูชา ด้วยความขยันขันแข็งมากกว่าชาวเขมร ชาวญวนพวกนี้จึงสามารถควบคุมเศรษฐกิจของกัมพูชาไว้ได้มากเป็นอันดับรองจากชาวจีนเท่านั้น ชาวเขมรไม่พอใจที่ชาวญวนได้แย่งอาชีพชาวเขมรไปหมด เมื่อใดที่มีปัญหาในทางเศรษฐกิจหรือการเมืองภายในกัมพูชา ชาวญวนก็จะตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีของชาวเขมรตลอดมา ความหวาดระแวง ความเกลียดชัง และความเกรงกลัวชาวญวนในหมู่ชาวเขมรทั่วไป จึงมีเพิ่มมากขึ้น

ฝ่ายเวียดนามซึ่งได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมจีน ก็เห็นเพื่อนบ้านเป็นประเทศที่ป่าเถื่อนไร้อารยธรรมไปหมด เวียดนามพยายามเลียนแบบจีนในแทบทุกด้าน และสิ่งหนึ่งที่เวียดนามพยายามแสดงออกอย่างมากที่สุดก็คือ การขยายอำนาจไปยังดินแดน

ไกลเคียง แล้วถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนในดินแดนเหล่านั้น แต่เวียคนามได้กำลังอำนาจบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไปเป็นแบบของเวียคนาม (ซึ่งไม่ได้เป็นวิธีการแบบจีน) สำหรับกัมพูชานั้น หลังจากที่เวียคนามเคยเข้าไปครอบครองอยู่ระยะหนึ่งแล้ว ก็ถือว่าเป็นสมบัติของเวียคนามที่เวียคนามจะทำอะไรก็ได้ ชาวญวนจึงเห็นว่าชาวเขมรนั้นค่าต่ำ มีค่าเพียงสำหรับจะรับใช้ชาวญวนเท่านั้น เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อนักกองคหวงได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์เขมร หลังทำสนธิสัญญาสามฝ่ายระหว่างไทย เวียคนาม และกัมพูชา ปี ๒๓๘๘ (ค.ศ. ๑๘๔๕) จักรพรรดิเทียวตรีของเวียคนามได้มีสาส์นถึงนักกองคหวง ความตอนหนึ่งว่า

เรามีเมตตาแก่บรรดาหัวเมือง เหมือนอย่างบิคามารคาร์บุตรที่ยังอ่อนเสมอไป บัดนี้มานอบนบก็ต้อง เมตตาโดยที่มากำนับ และซึ่งนักกองคหวง เป็นวงศ์เจ้าเมืองเขมรอยู่เมืองไกลนอกเขตแดนเป็นประเทศน้อย ตั้งแคบและบิดาสืบมา ๑๒ ชั่วก็ขึ้นแต่เมืองญวนทั้งสิ้น ราษฎรแผ่นดินเขมรไค่พึ่งบุญญวนอยู่เย็นเป็นสุขมาช้านานถึง ๒๐๐ ปี . . . คนไม่โทษบาปบรรดาที่อยู่ในแผ่นดินเมืองเขมรก็เป็นของเมืองญวนทั้งสิ้น^๑

เมื่อฝรั่งเศสขยายอำนาจเข้าไปครอบครองอินโดจีน ทัศนคติของชาวญวนต่อชาวเขมรไม่ได้รับความกระทบกระเทือนมากนัก เพราะฝรั่งเศสใช้ชาวญวนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองกัมพูชา รวมทั้งใช้เป็นทหารในกองทัพของฝรั่งเศสด้วยการที่กองทหารชาวญวนสามารถช่วยฝรั่งเศสปราบการจลาจลในกัมพูชาช่วงปี ๒๔๒๔-๒๔๒๙ (ค.ศ. ๑๘๘๕-๑๘๘๖) ไค่สำเร็จนั้นเป็นการยืนยันแนวความคิดที่ชาวญวนเชื่อถือมาแต่โบราณว่า ชาวญวนเท่านั้นที่สามารถเข้าไปช่วยจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในกัมพูชาได้ แนวความคิดนี้น่าจะมีความสำคัญต่อทัศนคติของผู้นำเวียคนามในเวลาต่อ ๆ มา และอาจจะมีส่วนทำให้เวียคนามต้องตัดสินใจเข้าไปจัดระเบียบภายในกัมพูชา

^๑ ดอนอม อานามวัฒน์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย, เขมร และญวน...

อีกครั้งหนึ่งหลังจากที่รัฐบาลพล พตสร้างปัญหาจนวายชี้นในประเทศช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๕-๑๙๗๗) จนประชาชนต้องอพยพหลบหนีไปพึ่ง เวียดนาม เป็นจำนวนมาก^๑

เมื่อสงครามอินโดจีนยุติลงในปี ๒๕๑๔ นั้น ผู้นำใหม่ของกัมพูชาซึ่งมีแนวความคิดชาตินิยมอย่างรุนแรง ย่อมจะมองเห็นถึงความเข้มแข็งและศักยภาพที่จะขยายอำนาจของเวียดนามที่กำลังรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ ทำให้เกิดความหวาดระแวงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เกี่ยวกับความไม่ฝืนของ เวียดนามที่จะรวมอินโดจีนเข้าไว้ภายใต้ใต้อำนาจของเวียดนาม ประกอบกับชาวญวนในกัมพูชามีปฏิกิริยาต่อต้านนโยบายการสร้างสังคมนิยมของรัฐบาล ผู้นำของกัมพูชาจึงเข้าใจว่าเป็นการแทรกแซงของเวียดนามที่จะทำลายกระบวนการพัฒนาประเทศ เพื่อที่จะสามารถขยายอิทธิพลเข้าไปครอบงำกัมพูชาในเวลาต่อไป และในที่สุดกัมพูชาก็จะถูกกลืนชาติโดย "ชาวญวนจะอพยพเขามาตั้งถิ่นฐานในกัมพูชาเป็นจำนวนพันจำนวนล้านในแต่ละปี ดังนั้น ภายในสามสิบปีหรือกว่านั้น ชาวเขมรจะกลายเป็นชนกลุ่มน้อยไป"^๒

๒. ปัญหาชนกลุ่มน้อย

ปัญหานี้เกิดขึ้นมาจากการขยายตัวของ เวียดนามลงมาทางใต้ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๓ ทำให้มีชุมชนชาวญวนอยู่ปะปนกับชาว เขมรที่อยู่มาแต่เดิมในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และมีบางส่วนได้เข้าไปอยู่ในดินแดนส่วนอื่น ๆ ของกัมพูชาด้วย โดยเฉพาะตามที่ทำราบดุ่มแม่น้ำและริมฝั่งทะเลสาบใหญ่ตอนกลางประเทศ ฝรั่งเศสได้เพิ่มความยุ่งยากให้แก่ปัญหานี้อีกโดยการอพยพชาวญวนเข้าไปในกัมพูชามากขึ้น และยังกำหนด

^๑ Milton Osborne, "Cambodia: The Lessons of History," Far Eastern Economic Review 103 (February 2, 1979): 18-19.

^๒ คำให้สัมภาษณ์ของ พล พต อ้างถึงใน "The Bloody Border:

เส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับโคชินจีนอย่างไม่เป็นธรรม มีผลให้ชาวเขมรจำนวนมาก ตกค้างอยู่ในดินแดนโคชินจีนซึ่งต่อมาฝรั่งเศสก็ได้ยกให้อยู่ภายใต้การปกครองของเวียดนาม

ปัญหาชนกลุ่มน้อยในกรณีความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนามพอจะแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ส่วนแรกเกี่ยวกับชาวญวนในกัมพูชา และอีกส่วนหนึ่งเกี่ยวกับชาวเขมรในเวียดนาม ปัญหานี้มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับเวียดนามที่ตัดลอคมา และเมื่อเวียดนามรวมประเทศแล้วก็รับสืบทอดปัญหาที่ตามมาด้วย ลักษณะของปัญหาในทั้งสองส่วนคล้ายคลึงกัน คือ การปฏิบัติของรัฐบาลต่อชนกลุ่มน้อย มีผลให้รัฐบาลอีกประเทศหนึ่งพยายามยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือปกป้องชนเชื้อชาติเดียวกัน แต่ทั้งสองฝ่ายก็พยายามกีดกันการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในจากต่างประเทศ ทำให้เกิดเป็นปัญหาขัดแย้งกันขึ้น

ในกรณีของชาวญวนในกัมพูชา ปัจจุบันประมาณว่ามีอยู่ ๔๐๐,๐๐๐-๕๕๐,๐๐๐ คน เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในกัมพูชา^๑ โดยที่ปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจได้กำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชาวญวนมาแต่เดิมให้นิยมครอบครองที่ราบและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอันเหมาะสมแก่การเกษตรกรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวญวนไม่เคยตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เป็นภูเขา^๒ ดังนั้น ชาวญวนจำนวนมากจึงพากันอพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งในกัมพูชาซึ่งเป็นที่ราบอันกว้างใหญ่รอบ ๆ ทะเลสาบตอนกลางประเทศ ประมาณครึ่งหนึ่งของชาวญวนในกัมพูชาอยู่ในพนมเปญและบริเวณใกล้เคียง^๓ และประมาณ ๒๕,๐๐๐ คนอาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลสาบ^๔ ชาวญวนอพยพเข้าไปในกัมพูชาเป็น

^๑ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.157.

^๒ Alastair Lamb, Asian Frontiers (London: Pall Mall Press, 1968), p.184.

^๓ Ronald Provencher, Mainland Southeast Asia: An Anthropological Perspective (Pacific Palisades, Cal.: Goodyear Publishing, April 1975), p.181.

^๔ Alice Taylor ed., Southeast Asia (Newton Abbot: David & Charles, 1972), p.108.

จำนวนมากโดยการชักนำของฝรั่งเศส เพื่อทำงานให้แก่รัฐบาลฝรั่งเศสและกิจการธุรกิจของชาวฝรั่งเศส พวกที่อาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ มีอาชีพเกี่ยวกับวิชาชีพต่าง ๆ แพทย์ ครู นักธุรกิจการค้า เสมียน ช่างฝีมือ และพนักงานรับใช้ ส่วนพวกที่อยู่ในชนบทมีอาชีพการประมงและการเกษตร^๑ และมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือทำกิจการเกษตรกรรมขนาดใหญ่ พวกนี้มักจะอยู่ในบริเวณที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ตามริมฝั่งแม่น้ำต่าง ๆ และมีบางส่วนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมด้วย แต่ไม่ว่าจะเป็นพวกที่อยู่ที่ไหน ชาวเขมรก็ไม่ชอบทั้งนั้น นอกจากจะเห็นวามแย่งอาชีพและที่ทำมาหากินแล้ว ชาวญวนยังมีความขยันขันแข็งมากกว่า จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ชาวเขมรยังคงยากจนอยู่อย่างเดิม และความแตกต่างนี้ก็มีเพิ่มมากขึ้นทุกทีด้วย แต่ชาวเขมรดับไม่มีความรู้สึกเช่นนี้ต่อชาวจีนเท่าใดนัก^๒ ซึ่งก็อาจจะมีสาเหตุมาจากความเกลียดชังชาวญวนที่มีมาแต่เดิมก็ได้

ชาวญวนในกัมพูชาส่วนใหญ่คงความเป็นเอกลักษณ์ของตน ไม่ยอมรับวัฒนธรรมเขมร และไม่ยอมผสมกลมกลืนกับชาวเขมรพื้นเมืองด้วย มีจำนวนมากที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก นอกจากนั้นก็ยังมีศาสนาฮัวเหา (Hoa Hao) เกาได๋ (Cao Dai) ศาสนาพุทธนิกายมหายานและอื่น ๆ ด้วยเหตุที่มีความแตกต่างจากชาวเขมร เป็นอย่างมาก จึงมักถูกใช้เป็นเป้าหมายการโจมตีเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองขึ้นในกัมพูชา เช่น ในการรัฐประหารโค่นล้มเจ้าสีหนุปี ๑๙๗๐ ชาวญวนพวกนี้ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ที่สนับสนุนเจ้าสีหนุและเวียคนามเหนือ ทำให้ชาวเขมรพากันเข้าทำลายชีวิตและทรัพย์สินของชาวญวนไปเป็นจำนวนมาก ตามความเป็นจริงแล้ว ชาวญวนในกัมพูชาก็มีความนิยมเวียคนามเหนือ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเสมอมา ทำให้รัฐบาลพล พตไม่อาจไว้วางใจชาวญวนเหล่านี้ได้ว่าจะจงรักภักดีต่อประเทศใดแน่ โดยเฉพาะดากัมพูชาเกิดความขัดแย้งขั้นรุนแรงกับเวียคนาม

^๑ Provencher, Mainland Southeast Asia..., p.181.

^๒ Taylor, Southeast Asia, p.113.

^๓ Provencher, Mainland Southeast Asia..., p.181.

ปัญหาใหญ่ของกัมพูชาที่เกิดจากชาวจีนในประเทศคือ เรื่อง เศรษฐกิจ เพราะเป็นกลุ่มที่ควบคุม เศรษฐกิจของกัมพูชาในอันคับครองจากชาวจีน ชาวจีนพวกนี้คงจะกระด้างกระเดื่องต่อนโยบายสร้างสังคมใหม่ของรัฐบาลพล พต ซึ่งใช้วิธีการที่แข็งแกร่งและรุนแรงเพื่อกำจัดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นระบอบทุนนิยมให้หมดสิ้น เฉพาะในปี ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕) รัฐบาลพล พตได้ขับไล่นักชาวจีนออกจากกัมพูชาเป็นจำนวนถึง ๗๐,๐๐๐ คน^๑ การกระทบกระทั่งของชาวจีนในกัมพูชากับรัฐบาลพล พตเป็นสาเหตุให้กองทัพเวียตนามพยายามเข้าไปพิทักษ์ปกป้องคนเหล่านั้น^๒ จึงเกิดปะทะกับกองทัพกัมพูชาขึ้นในดินแดนของกัมพูชา เป็นเหตุให้กัมพูชากวาดหาชาวเวียตนามรุกกราน และสร้างความบาดหมางระหว่างกัมพูชากับเวียตนามให้มากยิ่งขึ้น

สำหรับชาวเขมรในเวียตนามหรือที่เรียกว่าพวกเขมรดำ เป็นชาวเขมรพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงตลอดไปทางใต้จนสุดชายฝั่งทะเลตั้งแต่สมัยที่อาณาจักรกัมพูชายังปกครองดินแดนเหล่านั้น มีจำนวนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน^๓ ต่อมาเวียตนามขยายอิทธิพลเข้าไปและยึดครองในศตวรรษที่ ๒๓ เมื่อฝรั่งเศสเริ่มขยายอิทธิพลเข้าไปในอินโดจีน กษัตริย์เขมรพยายามขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส เพื่อที่จะได้ดินแดนเหล่านั้นกลับคืน แต่เมื่อฝรั่งเศสได้ชัยชนะเหนือเวียตนามแล้วก็ไม่มอบดินแดนเหล่านั้นคืนแก่กัมพูชา กลับเข้าปกครองเองโดยตรง และในปี ๒๔๙๒ (ค.ศ. ๑๙๔๙) ฝรั่งเศสมอบโคชินจีนให้แก่เวียตนามอย่าง เป็นทางการโดยไม่รับฟังการประท้วงของกัมพูชา แต่อย่างไรก็ดี เอกสารของทางการกัมพูชากล่าวว่าในปัจจุบันมีชาวเขมรดำประมาณเกือบสี่ล้านคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของเวียตนาม^๔ บริเวณสำคัญที่ชาวเขมรดำอาศัยอยู่มาก

^๑ Chanda, "Anatomy of the Conflict," p.14.

^๒ "เขมร-เวียตนาม : สงครามชายแดนยังไม่จบสิ้น," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๒๔

(๓๐ เมษายน ๒๕๒๑) : ๑๓.

^๓ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.153.

^๔

Ministry of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea,

ไค่แกบบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของไซงอนในจังหวัดเพนินท์ และบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของไซงอน โดยเฉพาะในจังหวัดพูวินท์ (Phu Vinh) หรือตราวินท์ และอันชววน (An Xuyen) บริเวณทั้งสองนี้มีชาวเขมรคำอยู่ประมาณ ๓๕๐,๐๐๐-๔๐๐,๐๐๐ คน^๑ และอีกบริเวณไค่แกบ จังหวัดชายฝั่งทะเลคานอวไทย เชน จังหวัดหรัคยา ซอคตรัง และตราวินท์^๒ นอกจากนั้นก็กระจายอยู่ในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ชาวเขมรคำ เป็นปัญหาสำคัญในความสัมพันธ์ของกัมพูชากับเวียดนามใต้วัดตั้งแต่ปี ๒๔๘๗ (ค.ศ. ๑๙๕๔) รัฐบาลกัมพูชาพยายามยืนยันที่จะให้ชาวเขมรคำมีสิทธิในการที่จะรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีการดำเนินชีวิต รวมทั้งสิทธิในการปฏิบัติศาสนกิจในพุทธศาสนาิกายหินยานตามแบบของชาวเขมร และการเปิดโรงเรียนที่สอนในภาษาเขมรขึ้น แต่รัฐบาลเวียดนามใต้อ้างว่าเป็นกิจการภายในประเทศ และประชาชนทุกคนที่เกิดในเวียดนามใต้อีกล้วนแต่เป็นประชาชนของเวียดนามทั้งสิ้น รัฐบาลเวียดนามใต้อ้างการรับรองว่าสิทธิของชาวเขมรคำจะได้รับการคุ้มครอง เช่นเดียวกับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในเวียดนามใต้ ในปี ๒๕๐๖ (ค.ศ. ๑๙๖๓) กัมพูชาอ้างว่ารัฐบาลเวียดนามใต้อ้างปฏิบัติต่อชาวเขมรคำอย่างไม่เป็นธรรม เพียงแต่เพราะชาวเขมรคำนับถือศาสนาพุทธ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กัมพูชาตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามใต้อีกในกรณีพิพาทปี ๒๕๒๐-๒๕๒๒ (ค.ศ. ๑๙๗๗-๑๙๗๙) แม้ว่าจะไม่มีการกล่าวถึงชาวเขมรคำโดยตรง แต่ผู้นำกัมพูชาก็แสดงความปรารถนาที่จะได้คืนแดนเขมรคำที่สูญเสียไปกลับคืนจากเวียดนาม^๓

^๑ U.S. Army, Foreign Areas Studies Division, U.S. Army Area Handbook for Vietnam (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, October 1964), p.16.

^๒ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.154.

^๓ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.39.

๓. ปัญหาเส้นเขตแดน

การปักปันเส้นเขตแดนสมัยอาณานิคมได้พยายามใช้เส้นเขตแดนธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะแม่น้ำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเดินของกระแสน้ำก่อปัญหาขัดแย้งกันมากในเวลาต่อมา และในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงก็ไม่มีอะไรเป็นที่ตั้งเขตใดแน่นอน นอกจากหลักเขตที่จัดทำขึ้นเป็นระยะ ๆ ซึ่งแต่ละหลักก็ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างกันมากและอาจสูญหายไป ความสัมพันธ์อันไม่ราบรื่นระหว่างกัมพูชากับเวียดนามใต้ และสถานะสงครามในเวียดนามใต้ เป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถเปิดการเจรจาเพื่อทบทวนเรื่องเส้นเขตแดนกันใหม่ได้ นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศก็ไม่สามารถจัดตั้งระบบการควบคุมการเคลื่อนย้ายของประชากรตามบริเวณชายแดนได้ ทำให้ประชาชนในแถบนั้นขาดความรู้สึกว่ามีเส้นเขตแดนอยู่ การก่อตั้งชุมชนใหม่หรือการขยายตัวของชุมชนเดิมรวมทั้งการขยายแหล่งทำกิน จึงกระทำโดยไมคำนึงถึงเรื่องเส้นเขตแดน เมื่อเวลาล่วงเลยไปจึงไม่มีผู้ใคร่แน่นอนว่าเส้นเขตแดนที่แท้จริงอยู่ที่ใด ข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามในปี ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๖๗) กัมพูชาก็ไม่ได้ทำกับรัฐบาลเวียดนามใต้ ซึ่งมีอำนาจปกครองบริเวณเหล่านั้นอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงข้อตกลงที่ยอมรับว่ามีเส้นเขตแดนอยู่ และทุกฝ่ายต่างก็นับรองว่าเป็นเส้นที่ถูกต้อง ทั้งที่ไม่มีการสำรวจว่าเขาใจตรงกันหรือไม่เพียงใด จึงอาจจะกล่าวได้ว่าข้อตกลงนั้นเป็นเพียงการกีดกันทางการเมืองต่อเวียดนามใต้เท่านั้น มิได้หวังผลด้านการปฏิบัติอย่างจริงจังแต่อย่างใด

ในระหว่างสงครามเวียดนาม เจ้าสีหนุยอมให้กองกำลัง เวียดนามและเวียดนามเหนือเข้าไปหลบซ่อนอยู่ในดินแดนกัมพูชา รวมทั้งยอมให้เส้นทางโฮจิมินห์จากทางตอนใต้ของลาวผ่านดินแดนกัมพูชาเพื่อเข้าไปยังเวียดนามใต้ กองกำลัง เวียดนามและเวียดนามเหนือได้ตั้งฐานที่มั่นอยู่หลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา ซึ่งเป็นเขตที่ราบสูง มีประชากรเบาบาง และในบางขณะก็เข้าดำเนินการปกครอง เมืองและหมู่บ้านต่าง ๆ ของกัมพูชาในแถบนั้นด้วย ดังนั้นจึงเป็นไปได้มากกว่ากองกำลัง เวียดนามและเวียดนามเหนือจะไม่มีความรู้สึกถึงการมีอยู่ของเส้นเขตแดน หลังจากการรัฐประหารปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) รัฐบาลไซง่อนกับพม เปรูร่วมมือกันปราบคอมมิวนิสต์ตามบริเวณชายแดน กองทหารของเวียดนามใต้ก็ขยายการปฏิบัติการเข้าไปในดินแดนกัมพูชา

และสหรัฐอเมริกาใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดทำลายฐานที่มั่นของพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามด้วย เป็นเหตุให้เวียดนามเหนือและเวียกงต้องถอยลึกเข้าไปในดินแดนของกัมพูชามากยิ่งขึ้น ความรู้สึกปลอดภัยจากการโจมตีของกองทหารเวียคนามิไตซึ่งก่อนปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) เคยอยู่บริเวณชายแดน ก็ถอยลึกเข้าไปด้วย เมื่อสงครามยุติลง ก็อาจจะยังคงมีความคิดว่าพื้นที่ปลอดภัยเป็นดินแดนกัมพูชา ส่วนพื้นที่ที่กองทหารเวียคนามิไตเคยได้ติดตามเข้าไปนั้น เป็นดินแดนของเวียคนาม ความเข้าใจเช่นนี้อาจจะก่อให้เกิดความสับสนได้ว่า เส้นเขตแดนที่แท้จริงอยู่ที่ไหน เป็นสาเหตุให้กองกำลังคอมมิวนิสต์เวียคนามในบางท้องที่ปฏิเสธคำขอร้องของรัฐบาลพล พตที่ให้เคลื่อนย้ายกลับออกไปสู่ดินแดนเวียคนามซึ่งก็ได้รับ "การปลดแอก" เช่นเดียวกับกัมพูชาแล้ว เช่นในจังหวัดรัตนคีรี เวียคนามแจ้งว่า ดินแดนที่อยู่ตอนเหนือของอังกวง เมียส (Lndaung Meas) และเวินชาย (Voeunsay) เป็นของเวียคนาม รัฐบาลกัมพูชาจึงต้องยืนยันหลักฐานที่แสดงว่าเวียคนามได้ขอร้องให้พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาอนุญาตให้กองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียคนามเข้าไปพักพิงในดินแดนนั้น แต่เวียคนามยังคงปฏิเสธที่จะถอนตัวออกไปอีก ทำให้กัมพูชาต้องคัดสินใจใช้กำลังทหารเข้าขับไลกองกำลังคอมมิวนิสต์เวียคนามเหล่านั้นออกไป และเรื่องในทำนองนี้ก็ได้อีกขึ้นในเขตจังหวัดอื่น ๆ ของกัมพูชาตามชายแดนที่ติดต่อกับเวียคนามด้วย

ปัญหาความไม่แน่นอนของ เส้นเขตแดนนี้จะเป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียคนามในวงหลังจากได้รับเอกราชเป็นต้นมา เพราะปัญหาเกี่ยวกับดินแดนและอำนาจอธิปไตยแห่งชาติเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหว เป็นผลประโยชน์ที่ประนีประนอมกันไต่ยากมากอยู่แล้ว จากการ เป็นเรื่องที่มีมองเห็นได้อย่างชัดเจน จึงถูกนำมาใช้ เป็นพื้นฐานสำหรับโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องของการอ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์และความเชื่อของฝ่ายกัมพูชา โดยเฉพาะเรื่องความตั้งใจของ

เวียดนามที่จะขยายอำนาจ เข้าครอบงำกัมพูชา เพื่อผนวกกัมพูชาเข้ากับสหพันธ์อินโดจีน และกลืนชาติกัมพูชาในที่สุด กรณีพิพาทครั้งนี้จึงยุ่งยากซับซ้อนจนยากที่จะแยกปัญหาต่าง ๆ ออกจากกันได้ชัดเจนพอที่จะทำการ เปรียบจากกันเป็นเรื่อง ๆ ได้

๔. แนวความคิดเรื่องสหพันธ์อินโดจีน

สหพันธ์อินโดจีนเป็นโครงการของฝรั่งเศสในสมัยอาณานิคมที่จะรวมแคว้นต่าง ๆ ในอินโดจีนเป็นประเทศเดียว เห็นได้จากการพยายามจัดระบบการปกครองแบบสหพันธ์รัฐที่ทุกแคว้นปกครองตนเอง โดยขึ้นตรงต่อข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีน ใ้ระบบการทหารร่วมกันมีการจัดตั้งธนาคารแห่งอินโดจีนและใ้ระบบ เงินตราเดียวกัน รวมทั้งการพยายามจัดใ้เป็นสหภาพศุลกากรด้วย เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันนั้น ฝรั่งเศสก็ใ้นโยบาย "แบ่งแยกแล้วปกครอง" ฝรั่งเศสจัดระบบการปกครองของแต่ละแคว้นในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน และฝรั่งเศสยังเข้าไปควบคุมการบริหารต่าง ๆ โดยตรง ทำให้ประชาชนพื้นเมืองขาดประสบการณ์ในด้านการปกครองตามแบบสมัยใหม่ที่ฝรั่งเศส นำเข้าไปใ้ นอกจากนี้ ยังพยายามสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในอินโดจีนอีกด้วย ที่สำคัญคือการใ้คนชาติหนึ่ง เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับคนอีกเชื้อชาติหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในแคว้นต่าง ๆ ทำให้ฝรั่งเศสไม่สามารถจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีนได้สำเร็จโดยที่ฝรั่งเศสไม่ได้เข้ามาเป็นแกนกลางในการปกครอง ปัญหาสำคัญคือการจัดตั้งรัฐบาลกลางของสหพันธ์

เมื่อมีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนขึ้นในปี ๒๔๗๓ (ค.ศ. ๑๙๓๐) ภายใ้ความขัดแย้งระหว่างรูปแบบสหพันธ์อินโดจีนที่ฝรั่งเศสต้องการกับนโยบายที่ฝรั่งเศส ใ้ในการปกครองแคว้นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน พิจารณาเห็นว่า การต่อสู้เพื่อเอกราชจะต้องใ้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกเชื้อชาติ ที่อยู่ในอินโดจีนฝรั่งเศส จึงตั้งเป้าหมายที่จะผนึกกำลังประชาชนในเวียดนาม ลาว และ กัมพูชา เพื่อต่อสู้กับจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส พรรค ๆ ใ้ใ้โฆษณาด้วยคำขวัญว่า

"ช่วยกันต่อสู้เพื่อเอกราชอันสมบูรณ์ของอินโดจีน และก้าวหน้าไปสู่สหพันธอินโดจีน"^๑
 พร้อมทั้งมีมติว่า "จะมีการจัดตั้งสหพันธรัฐขึ้นภายหลังการปลดแอกประเทศในอินโดจีน
 จากการเป็นอาณานิคมแล้ว"^๒

แต่เวียงคานพยายามอ้างหลักฐานจากมติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน
 เชนกันเกี่ยวกับนโยบายในเรื่องเอกราชของชาติต่าง ๆ ในอินโดจีนว่า เมื่อเดือน
 มีนาคม ๒๔๙๔ (ค.ศ. ๑๙๓๕) พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนกำหนดนโยบายไว้ว่า

ภายหลังจากที่สามารถขับไล่จักรวรรดิเยอรมันฝรั่งเศสออกจากอินโดจีนได้สำเร็จแล้ว
 ทุก ๆ ชาติจะมีสิทธิในการกำหนดใจตนเอง สามารถจะเข้าร่วมในสหพันธ
 อินโดจีน หรือสถาปนารัฐใหม่ขึ้นโดยเอกเทศก็ได้ จะมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือ
 ออกจากสหพันธ และจะใ้ระบบการปกครองแบบใดก็ได้ตามแต่จะปรารถนา^๓

และในเดือนมิถุนายน ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์
 แห่งอินโดจีนมีมติว่า

ภายหลังการขับไล่ฝรั่งเศสและญี่ปุ่น เราจะต้องคงดำเนินนโยบายในเรื่องสิทธิ
 กำหนดใจตนเองของประชาชนชาวอินโดจีนต่อไป โดยให้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ
 ของประชาชนที่อยู่ในอินโดจีนว่าจะรวมกันเข้าเป็นสหพันธสาธารณรัฐประชาธิปไตย
 หรือจะแยกตัวเป็นรัฐอิสระจากกัน^๔

^๑ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.39.

^๒ Chanda, "The Bloody Border: Vietnam Prepares for a Long War," p.17.

^๓ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.95.

^๔ Ibid.

อย่างไรก็ตาม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนได้มีท่าทีอย่างอื่นในทำนองที่ขัดแย้งกับนโยบายและมติที่เวียดนามยกขึ้นข้างตน ที่สำคัญคือ องค์การคอมมิวนิสต์สากลตั้งแต่ปี ๒๔๙๓ (ค.ศ. ๑๙๓๐) มาแล้วที่รับรองคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นผู้นำในการปฏิวัติของอินโดจีนทั้งหมด และพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามก็เป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนซึ่งสามารถควบคุมแนวนโยบายได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนั้น บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนยังไม่เคยจะเป็นที่ยอมรับของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของแคว้นอื่น ๆ ในอินโดจีนฝรั่งเศส นอกจากตั้ง เกีย นโยบายและมติข้างตนจึงอาจจะเป็นเพียงสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเอาใจและชักจูงขบวนการต่อสู้อื่น ๆ ให้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนในการต่อสู้กับฝรั่งเศสก็ได้ แต่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนก็ไม่สามารถแสวงหาความสนับสนุนจากชาวเขมรและชาวลาวได้มากพอที่จะมีบทบาททั่วทั้งอินโดจีนฝรั่งเศส พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนได้พิจารณาปัญหานี้มาตั้งแต่ปี ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) โดยคณะกรรมการกลางได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะ "ปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ประชาชน / แต่ละเชื้อชาติ ^๑" ให้ยืนหยัดขึ้นต่อสู้เพื่อเอกราชแห่งชาติ และโคทคลองแยกขบวนการต่อสู้ออกไปเป็นสามกลุ่ม คือ เวียดนามสำหรับเวียดนาม ลาวอิสระสำหรับลาว และเขมรอิสระสำหรับกัมพูชา^๑ ซึ่งปรากฏแนวโน้มไปในทางที่ดี ดังนั้น ในปี ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๕๐) พวกผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามจึงเสนอให้ยุบพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน และก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นใหม่สามพรรคสำหรับสามประเทศ

พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ที่ได้รับอิทธิพลจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนมากที่สุด เนื่องจากผู้นำส่วนใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนเป็นชาวลาว และเมื่อแยกเป็นสามพรรค ผู้นำเหล่านั้นก็คงเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามควย ทำให้ผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาไม่แน่ใจว่าพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจะยังคงยึดถือนโยบายหรือความไม่ฝักใฝ่เกี่ยวกับการก่อตั้งสหพันธ์อินโดจีน

^๑ Ibid., p. 97.

ต่อไปหรือไม่ เพราะแม้ว่าเวียคนามจะยืนยันว่าไม่มีการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณา
 อีกเลย นับแต่ปี ๒๕๕๔ (ค.ศ. ๑๙๕๑) ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนล้มเลิกไป
 เป็นต้นมา^๑ แต่เวียคนามก็มีศักยภาพเพียงพอและยังมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต
 ซึ่งต้องการขยายอำนาจและอิทธิพลในภูมิภาคนี้ และอาจใช้เวียคนามเป็นเครื่องมือได้

ความแกล้งใจของผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาในเรื่องนี้มีผลอย่างสำคัญต่อการ
 วิเคราะห์บทบาทของ เวียคนามในการติดต่อดสัมพันธ์กับกัมพูชา พรรคคอมมิวนิสต์เวียคนาม
 ให้การรับรองรัฐบาลของ เจ้าสีหนุตลอดมา และไม่ให้ความสนใจแก่พรรคคอมมิวนิสต์
 กัมพูชาผู้รวมอุดมการณ์ที่กำลั้งต่อสู้กับรัฐบาล เจ้าสีหนุ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา
 ประกอบด้วยนักปฏิวัติชาวเขมรอย่างแท้จริง และปลอดจากอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์
 เวียคนามโดยสิ้นเชิง จนกระทั่งการรัฐประหารในปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) เจ้าสีหนุ
 กับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาจึงร่วมมือกันทำการต่อสู้กับรัฐบาลลอนนอล ทำให้พรรค
 คอมมิวนิสต์เวียคนามเริ่มให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา
 แต่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากลับมองไปว่าพรรคคอมมิวนิสต์เวียคนามให้ความช่วยเหลือ
 เพื่อแทรกซึมเข้าไปสร้างฐานอำนาจภายในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เพื่อสามารถ
 ครอบงำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในอนาคตและดำเนินการสถาปนาสหพันธอินโดจีน
 ภายใต้การนำของ เวียคนามที่มีลักษณะเป็นประเทศเดียว พรรคเดียว และประชาชน
 ชาติเดียว^๒ ความช่วยเหลือของ เวียคนามจึงไม่อาจช่วยให้ทัศนคติต่อเวียคนาม
 เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเลย รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้แถลงในการประกาศ
 ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับ เวียคนาม เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๗)
 ความตอนหนึ่งว่า

^๑ Chanda, "The Bloody Border: Vietnam Prepares for a Long War," p.17.

^๒ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.115.

นับสิบปีมาแล้วที่เวียดนามได้กระทำการบดหลักการของพุทธศาสตร์การเมืองนี้
 [ที่จะผนวกกับพุทธาเข้าในสหพันธ์อินโดจีนภายใต้การนำของเวียดนาม] และ
 ได้พยายามใช้วิธีการกดดัน บีบบังคับ ชูเชิญ และขู่ข่มขู่เพื่อชักชวน
 ไมให้คงอยู่ในเอกราชและอธิปไตยอันสมบูรณ์

๕. อิทธิพลของจีนกับสหภาพโซเวียต

ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตมีผลให้ประเทศและพรรค
 คอมมิวนิสต์ต่าง ๆ ในโลกแตกแยกกันอย่างมาก แต่พรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน
 ก็สามารถรักษาความเป็นกลางในกรณีความขัดแย้งนั้นโดยการไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 ภัยพิบัติใด ๆ ทั้งจีนและสหภาพโซเวียตจึงพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีกับพรรค
 คอมมิวนิสต์ในอินโดจีนเหล่านั้น และได้ทุ่มเทความช่วยเหลือต่าง ๆ ในการทำ
 สงครามกับรัฐบาลที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนับสนุน จีนจะประสบความสำเร็จมาก
 ในพรรคคอมมิวนิสต์กับพม่าซึ่งไม่ค่อยพอใจท่าทีของสหภาพโซเวียตที่มีต่อแนวร่วม
 แห่งชาติกับพม่าในเวทีกองเมืองระหว่างประเทศ ในขณะที่เดียวกัน สหภาพโซเวียต
 ก็ประสบความสำเร็จมากในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเพราะไม่สามารถให้ความ
 ช่วยเหลือได้มากกว่าจีนทั้งที่จีนอยู่ใกล้ชิดกว่า และยังมีอาวุธสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูง
 ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์ลาวรับความช่วยเหลือจากทั้งสหภาพโซเวียตและจีน แต่โดยที่
 มีความใกล้ชิดและต้องพึ่งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามอยู่มาก ทำให้สหภาพโซเวียต
 มีอิทธิพลได้มากโดยผ่านพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เห็นได้ว่าแม้ลักษณะภายนอกที่
 ปรากฏ พรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนวางตัวเป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างจีนกับ
 สหภาพโซเวียต แต่ว่าการแข่งขันขยายอิทธิพลของมหาอำนาจทั้งสองจะทำให้
 พรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสามแบ่งออกเป็นสองฝ่าย โดยจีนสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์กับพม่า
 และสหภาพโซเวียตสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับลาว

เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจในกัมพูชาและเวียดนามใต้ได้สำเร็จแล้ว รัฐบาลใหม่ของประเทศทั้งสองได้ดำเนินนโยบายที่มีผลให้เกิดความเห็นทางกันมากขึ้น โดยรัฐบาลกัมพูชาใช้แนวทางคล้ายของจีนในการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมนิยมโดยเน้นเรื่องเอกราชและการพึ่งตนเอง ทำให้จีนพอใจและได้ให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและเทคนิคต่าง ๆ ส่วนเวียดนามใช้แนวทางสหภาพโซเวียตโดยการกำหนดแผนพัฒนาระยะสั้นและระยะยาวสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นด้านอุตสาหกรรม จีนอ้างว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาและจัดอยู่ในกลุ่มประเทศในโลกรี่สาม จีนจึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและในปริมาณที่เวียดนามต้องการสำหรับแผนพัฒนาระยะห้าปีที่กำหนดจะเริ่มในเดือนมกราคม ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๖) ได้ พร้อมกันนั้น จีนก็ลดความช่วยเหลือเวียดนามลงไป เป็นอันมาก และยกเลิกการให้ความช่วยเหลือทั้งหมดเมื่อมีการขัดแย้งกันอย่างเปิดเผย เมื่อกลางปี ๑๙๗๗ ซึ่งมีผลเท่ากับเป็นการผลักดันให้เวียดนามต้องเอนเอียงไปทางสหภาพโซเวียตมากยิ่งขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจและการทหาร เพื่อทดแทนความช่วยเหลือที่จีนเคยให้ การแบ่งแยกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากับเวียดนามเข้าเป็นฝ่ายในความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตจึงปรากฏชัดเจนมากขึ้นในรูปของความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นพิเศษของจีนกับกัมพูชา และสหภาพโซเวียตกับเวียดนาม

กรณีพิพาทตามชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามจะทำให้จีนรู้สึกขุ่นเคืองเวียดนาม เพราะกัมพูชาที่มีความสำคัญต่อจีนอย่างมากในฐานะเขตอิทธิพลแห่งเดียวของจีนในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องหมายแห่งความโรยราของเวียดนามที่ไม่เคารพต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศอื่น จีนเห็นว่าการปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามต่อกัมพูชามีความเกี่ยวข้องกับการที่เวียดนามใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากขึ้น จีนต้องการที่จะยับยั้งเวียดนามไม่ให้กระทำการรุนแรงต่อกัมพูชา จึงเพิ่มความช่วยเหลือในด้านอาหารแก่กัมพูชา

๑ Hammer, "Indochina: Communist but Nonaligned," p.7.

มากขึ้น จนกระทั่ง "กัมพูชาสามารถขยายกองทัพจากสามกองพล เป็นประมาณสี่สิบกองพล"^๑ โดยหวังว่าจะช่วยให้กัมพูชาสามารถสกัดกั้นการรุกรานของ เวียดนามได้ แต่จีนก็ไม่อาจเข้าไปมีบทบาทมากนักเพราะเกรงว่าจะผลักดันให้ เวียดนามต้องดึงสหภาพโซเวียตให้เข้าไปช่วยดวงคู่อย่างน่าจับกับจีนในอินโดจีนโดยตรง ซึ่งผู้นำกัมพูชาไม่เข้าใจนโยบายของจีนใดเพียงพอและคิดว่าจีนจะต้องช่วยอย่างเต็มที่ในทุกด้านรวมทั้งถ้าต้องส่งทหารไปช่วยกัมพูชา ทำให้กัมพูชาดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวและกร้าวกร้าวต่อเวียดนาม

สหภาพโซเวียตเห็นว่าสงครามชายแดนครั้งนี้เป็นผลมาจากความเป็นปฏิปักษ์ของจีนที่มีต่อ เวียดนามที่ตั้งอยู่บนความไม่พอใจของจีนในความสำเร็จของ เวียดนาม การที่จีนให้ความสนับสนุนกัมพูชา เป็นการ สะท้อนถึงนโยบายขยายอำนาจของจีนโดยมีกัมพูชาเป็นเครื่องมือ สหภาพโซเวียตและเวียดนามจึงโฆษณาชวนเชื่อตอบโต้ด้วยถ้อยคำในทำนอง เกี่ยวกับของจีนและกัมพูชา และสหภาพโซเวียตก็ให้ความสนับสนุนแก่เวียดนามในค่านต่าง ๆ มากขึ้นด้วย

โดยเหตุที่จีนและสหภาพโซเวียต เข้าใจว่าการปะทะกันตามชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม เกิดจากการบุ่งสง เสริมของมหาอำนาจที่อยู่เบื้องหลังของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งจีนและสหภาพโซเวียตจึงถ่ายทอดความเข้าใจนั้นไปสู่สหภาพโซเวียตซึ่งต่างก็มีปัญหาอยู่กับมหาอำนาจที่สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามอยู่แล้ว และปฏิกิริยาของจีนกับสหภาพโซเวียตต่อสงครามที่เกิดขึ้นส่งผลไปทำลายท่าทีของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาและเวียดนามในการพยายามรักษาความเป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตด้วย ความขัดแย้งในปัญหาชายแดนจึงขยายตัวรุนแรงมากขึ้น กลายเป็นปัญหาเรื่อง เอกราชและความอยู่รอดของชาติ และไม่อาจประนีประนอมกันได้อีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจหรือไม่ก็ตามสงครามชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามน่าจะพอถือได้ว่าเป็นสงครามที่ทำโดยตัวแทน (Proxy War) ของจีนกับสหภาพโซเวียต

^๑"Chinese Support for Cambodia," p.29275.

จากข้อพิจารณาเกี่ยวกับสาเหตุต่าง ๆ ของความขัดแย้งระหว่างกัมพูชา กับ เวียดนามขางตน จะเห็นได้ว่าความสำคัญและน้ำหนักของแต่ละเรื่องนั้นแตกต่างกันและ มีความเกี่ยวพันกันอยู่ด้วย แต่ก็น่าจะพอสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง เรื่อง เส้นเขตแดน เป็น ปัญหาที่เกิดตามธรรมชาติของประเทศที่อยู่ติดกัน แต่มีใครร่วมกันกำหนดเส้นเขตแดนนั้น ปัญหาความไม่พอใจและไม่ไว้วางใจกันที่เป็นมรดกสืบทอดมาจากอดีตเป็นปัญหาพื้นฐานที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไข เรื่อง เส้นเขตแดนด้วยดี โดยเฉพาะ เมื่อประกอบกับผลประโยชน์ ในดินแดนที่ขัดแย้งกัน และควยความสนับสนุนของมหาอำนาจภายนอกที่แข่งขันขยาย อิทธิพล เป็นปัจจัยกระตุ้นและส่งเสริมให้ปัญหาขัดแย้งขยายตัวกลายเป็นสงครามในที่สุด